International Science Journal of Education & Linguistics
2022; 1(4): 17-22
https://isg-journal.com/isjel/
doi: 10.46299/j.isjel.20220104.03
ISSN: 2720-684X

Інноваційні форми гурткової та аудиторної роботи для розвитку креативної компетентності молоді

Леся Ємець,
кафедра філологічних дисциплін, Житомирський агротехнічний фаховий коледж, м. Житомир, Україна
ORCID: 0000-0002-6950-152X

Богдан Ємець,
кафедра автомобільного транспорту, Житомирський агротехнічний фаховий коледж, м. Житомир, Україна
ORCID: 0000-0003-1015-8859

Для цитування цієї статті:
Ємець Леся, Ємець Богдан. Інноваційні форми гурткової та аудиторної роботи для розвитку креативної компетентності молоді. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 1, No. 4, 2022, pp. 17-22. doi: 10.46299/j.isjel.20220104.03.
Надійшла до редакції: 14 серпня 2022 р.; **Схвалено:** 27 серпня 2022 р.;
Опубліковано: 01 жовтня 2022 р.

Анотація. У статті зроблено акцент на особливостях розвитку творчих здібностей у здобувачів освіти під час проведення занять з української мови, літератури, української мови (за професійним спрямуванням) та за допомогою позааудиторних заходів; визначено актуальні засоби реалізації даної проблеми для вирішення основних освітніх завдань, зокрема, нові підходи до гурткової роботи в сучасних навчальних закладах та форми взаємодії з учасниками навчально-виховного процесу з метою розвитку та формування креативної компетентності у майбутніх фахівців. Визначаються також основні складники роботи зі здібною молоддю, пропонуються шляхи подолання комунікативної нестабільності через залучення здобувачів освіти до гурткової роботи та творчих домашніх завдань і проєктів. Зосереджено увагу на тих змінах, що повинні бути внесені до змісту навчально-виховного процесу для удосконалення роботи предметних гуртків у закладах вищої та фахової передвищої освіти. Врахована креативна роль викладача у виборі форм та методів роботи з творчими групами та проєктами. Наведено приклади масових заходів, позааудиторних форм роботи, творчих вправ та завдань, які практично були використані під час навчання та в ході виховної роботи. Використано авторський матеріал, творчі надбання викладача та його вихованців. Розкрито системну роботу творчих майстерень, взаємодії викладача та здобувачів освіти, особливості моделювання проблемних завдань, професійних виробничих ситуацій. Саме у цьому є перспектива вивчення проблеми розвитку креативності молоді та професійної гнучкості. Немає дітей нездібних, бракує учителів, які б побачили і розкрили їх талант. А для цього повинно бути бажання педагога і можливості, вибір форм, методів, засобів для виховання та навчання. Доведено, що необхідна навчальна співпраця, в процесі якої відбувається розвиток творчого мислення, яке дає змогу молодим людям бачити те, чого ще немає, але що може бути створене ними (для пошуку невідомого, нового, загадкового, незвичайного). Творче мислення, творчі здібності формуються через творчу активність.

Ключові слова: форми комунікативної творчості, творчі здібності, креативна компетентність, сенкан, ситуативне моделювання

1. Вступ

Система освіти ставить у пріоритеті розвиток творчих здібностей, вияв потенціалу креативності у молоді. Сьогодні весь світ і наша держава, зокрема, перебуває на тій сходинці, де потрібні кардинальні зміни в освіті. Аналізуючи європейські та вітчизняні вимоги (Державна національна програма "Освіта", Національна доктрина розвитку освіти України, Закон України "Про освіту", "Про вищу освіту", Концепція національного виховання), робимо висновок, що завдання та педагогічні механізми творчого розвитку молоді потребують ретельного аналізу та оптимізації. Тому необхідно переглянути зміст, форми і методи навчально-виховної роботи, зокрема закладів фахової передвищої освіти. Тому що тут закладаються основи креативної компетентності майбутніх фахівців-практиків, формується активна життєва позиція і розкривається творчий потенціал. Сьогодні актуальною є підготовка сучасного креативного спеціаліста, що буде гнучким до будь-яких змін та прийматиме нестандартні рішення.

Педагогічний колектив повинен теж складатися із творчих та ініціативних викладачів. Обов'язковим елементом творчої особистості повинно бути формування національно-мовної складової. Викладачі філологічних дисциплін мають сприяти якісній реалізації творчого розвитку здобувача освіти, привчати його до систематичного творчого осягнення дійсності засобами рідного слова. Завдання викладача – розробити систему форм, методів на кожному занятті та використати усі можливі позааудиторні форми роботи, щоб сформувати особистість, яка вільно буде використовувати мовні навички для реалізації творчих проєктів.

У підготовці фахівців будь-якого напряму одним із головних завдань є розвиток творчих здібностей, що обов'язково будуть потрібні для вирішення неординарних завдань безпосередньо на виробництві. Творча уява, навички створення оригінальних текстів, уміння знаходити компромісні рішення в дискусіях та суперечках, робота в колективі з творчими особистостями, вільне володіння мовленнєвою ситуацією – все це здобувачі освіти можуть отримати на заняттях з філологічних дисциплін та на засіданнях предметних гуртків.

"Творчість – це життя, а життя – це творчість" [1, с. 25]. Зерном творчості є співдія людей, визначена і якостями особистості, і соціальними умовами, зокрема, спільною діяльністю, різницею інтересів, прагнень та потребою їх узгодити. Творча спрямованість особистості є передумовою будь-якої творчої діяльності, в процесі якої формуються і розвиваються творчі здібності. Значимою для розвитку творчих здібностей є навчальна діяльність. Це передбачає пошук нового змісту та організаційних форм у системі неперервної освіти, надає особливого значення його методологічній складовій [2, с.77-82].

2. Об'єкт і предмет дослідження

Наше дослідження зосереджене на вивченні досвіду викладача-словесника, а саме: на навчально-виховній роботі, що здійснюється на заняттях з української мови та літератури, а також в предметних гуртках навчального закладу фахової передвищої освіти. Предметом вивчення є інноваційні форми, методи та засоби, що використовуються викладачем з метою розвитку креативної компетентності у здобувачів освіти. Зокрема, для прикладу та порівняння взято творчі доробки учасників гуртка «Майстерня живого слова».

3. Мета та задачі дослідження

Насамперед, цією проблемою цікавляться в рамках філософії та психології. Наша розвідка стосується інноваційних форм та методів розвитку креативності на заняттях та поза ними.

На основі теоретичного та практичного аналізу навчального матеріалу філологічних дисциплін та предметних гуртків, визначимо більш ефективні форми та методи роботи з метою виявлення та розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти. Метою дослідження є

аналіз навчального матеріалу таких дисциплін як "Українська мова (за професійним спрямуванням)", "Українська мова". "Українська література", матеріалу гуртків викладачів-словесників, інноваційних методів та форм у навчально-виховній роботі для виявлення і розвитку творчого потенціалу молоді.

4. Аналіз літератури

Творчість і її вплив на особистість розглядали Платон, Арістотель, Гегель. Згодом педагоги Макаренко А. С. та Сухомлинський В. О. Останні вважали, що творча діяльність розвиває самостійність, працелюбність, уміння аналізувати та виділяти головне, інтелектуальну активність. До цієї ж теми звертаються учені Бабанський Ю. К., Андрєєв В. І., Ельконін Д. В. та ін.

Таке поняття як "творчий потенціал особистості" зустрічаємо у дослідженнях Браже Т. Г., Кічук Н. В, та ін.

5. Методи досліджень

У ході дослідження використано методи спостереження, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, аналіз та синтез, вивчення учнівських творчих письмових робіт та метод моделювання.

6. Результати досліджень

Викладач будь-якої дисципліни має сприяти розвитку креативної компетентності. Але викладач-філолог, який повинен навчити майбутнього фахівця вільно користуватися державною мовою не тільки, як засобом спілкування, але і як засобом духовного та інтелектуального зростання, виявлення та формування творчих здібностей, є головним провідником у цій справі. Свій індивідуальний підхід до викладання він виявляє у виборі цікавих творчих завдань, різноманітних нестандартних форм роботи, тематичних та актуальних текстів та вправ.

Серед засобів, що може використати викладач-словесник, багато художніх текстів з детальним описом картин природи (у творах Остапа Вишні, Івана Нечуя-Левицького, Олександра Довженка). Такі матеріали надихають на створення своїх текстів та використовуються для творчих диктантів. Здобувачі освіти працюють над художніми засобами, використаними автором, домислюють, дописують свій варіант закінчення історії або опису. Творчі завдання такого типу, як написання твору-мініатюри. можна ускладнювати додатковими граматичними, лексичними, синтаксичними завданнями. Наприклад: створити текст тільки із непоширених речень або фразеологізмів, або у творі потрібно використати якнайбільше слів із наголосом на перший склад [3, с.25-30].

Викладач теж повинен проявити свої творчі вміння, використати такі форми і засоби, які б захопили в полон студентську активність, інтерес, азартне бажання навчитись чомусь новому. У своїй роботі кожен педагог повинен керуватися правилом: кожна дитина талановита, кожна дитина має право на помилку, кожна дитина має право на вільний творчий пошук [4, с.54-58].

Практично наблизитися до професії майбутнім фахівцям допомагає така дисципліна як «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Тут можливе моделювання «живих ситуацій», використання спеціальної лексики, ділової гри, завдань, пов'язаних з вирішенням виробничих питань та проблем (наприклад: проведення нарад, службових бесід, телефонних розмов, перемовин і т.под.) [5, с.196].

Мовленнєву поведінку особистості формують мовнокомунікативні вміння. Під час презентації необхідно оголосити назву презентації, пояснити підстави і причини її проведення, порівняти ідеї та ін. Тема презентації визначатиме добір певної лексики, а форма спілкування

впливатиме на синтаксис мовлення [6, с.13]. Такі практичні навички будуть фундаментом для діяльності креативної особистості.

Приклад творчого завдання на занятті з української мови (за професійним спрямуванням) – це створення сенкану "Мова і професія".

Професія
Важлива, потрібна.
Захоплює, навчає, збагачує.
Професія і мова – не роздільні.
Фах

Схема пя'тирядкового вірша: перший рядок – іменник, другий рядок – два прикметники, третій рядок – три дієслова, четвертий рядок – речення, а п'ятий – синонім до першого іменника [7, с.31-33].

Таким чином ми розвиваємо творчі нахили та одночасно повторюємо частини мови. Поетичні рядки є засобом і матеріалом для роботи не тільки на заняттях з літератури, а й з мови. За допомогою поезії ми мотивуємо до вивчення нового матеріалу, розвиваємо творчу уяву та нахили молоді. Викладач має бути теж прикладом творчих ініціатив та креативних рішень. Наприклад, створити римовані рядки для мотивації здобувачів освіти економічного напряму:

Професія у вас почесна і потрібна,
А мова українська – рідна.
Чи можна справу будь-яку пізнати,
Без мови і без знань комусь про щось сказати?
Не знаючи ні термінів, ні професіоналізмів,
Не матимеш уявлень про економічні катаклізми,
Не зможеш ти себе реалізувати
І як спеціаліст на ноги стати.
Якщо любитимеш ти рідне слово,
Усі синоніми, омоніми, слова багатозначні,
Ти виділятимеш у тексті однозначно.
Ти порівняй слова: тактовний і тактичний,
Хто з них воює, а хто – люб'язний, зичний.
Як з шефом розмовляти, коли він викликає,
Як правильно сказати, що інколи він неправий буває,
Усі контракти, акти, договори,
Писатимеш ти без докорів,
Бо грамоти навчишся швидко.
І твердо скажеш: правильно пишу це слово,
Перегорнувши ще сторінку ділової мови [7].

Інтерактивні форми роботи спонукають молодь розкриватися, креативно мислити та діяти, відверто висловлюватися, творити поруч з викладачем.

Якщо особистість може перевтілитися в будь-кого чи будь-що, це допоможе в майбутньому адаптуватись до нового колективу, нових вимог до зміни правил та умов. До прикладу, завдання: створити монолог комп'ютера, картоплі, трактора, молока, заробітної плати. Така форма роботи споріднює з обраним фахом (агроном, механік, бухгалтер, програміст), удосконалює навички усного мовлення. Монолог: Я – річний звіт. Як мені важко, коли навколо всі мають святковий передноворічний настрій, прикрашають ялинку, а мені доводиться одягатися в нові цифри, насолоджуватися дебетами та кредитами. А коли всі підуть святкувати, мене факсом надішлють до податкової служби…[8].

Суть будь-якого творчого прояву у створенні і вирішенні проблем, що з'являються у процесі задоволення потреб людини. Тому творчість виникає там, де є проблема, подив, складна ситуація. Надскладне завдання може бути одним із методів на заняттях. Зокрема,

інколи враження від почутого чи прочитаного може викликати негативні емоції. Наприклад, футуристична поезія важко сприймається молоддю. Щоб змінити їх думку, застосовується проблемне завдання: спробувати себе у ролі поета-футуриста. Порівняти ці твори з текстами репу.

Для вияву творчого потенціалу та розвитку креативної компетентності необхідні відповідні умови у навчальному закладі. У коледжах також діють різноманітні предметні гуртки та гуртки художньої самодіяльності. Наприклад, гурток «Майстерня живого слова». Молодь глибше аналізує та пізнає театр і одночасно вивчає програмовий матеріал, виявляє поетичні, артистичні та ораторські здібності. Члени гуртків беруть участь у тематичних тижнях, різних заходах, вікторинах, конкурсах виразного читання, театральних виставах і т. под.

Різні форми роботи використовуються як на заняттях, так і поза ними: творчі майстерні (популяризація авторської поезії та прози); створення тематичних газет; інсценізація уривків із творів; види творчих вправ; фрірайтин (так зване «вільне письмо»): створення буктрейлерів та лепбуків до прочитаних творів; проведення літературних вікторин; конкурсів авторської поезії, зокрема, дистанційно на сайті та освітньому порталі навчального закладу; організація виставок та інтелектуальних ярмарків; створення презентацій; ділова гра; створення власних проєктів, у тому числі і науково-дослідних.

Авторські вірші членів гуртка, представлені на конкурс «Шевченківські дні»:

Колись давно

Колись давно, на землі у нас,
Жив великий Кобзар - Шевченко Тарас.
Все життя присвятив великій родині,
Неньці – Україні.
Він був, як полум'я. Його слова -
Як спів, дзвінкі і небезпечні,
Бо ними тільки правду говорити.
Розум завзятий, невтомні руки
Він завжди прагнув до науки,
Його праця для народу –
Це найкраща нагорода.

Його слово - молитва

Тарас Шевченко – кремінь наш,
До нього звертаємось всякчас,
Бо його слово як молитва,
І окриляє і надихає нас.
В скрутну хвилину "Заповіт"
Нам силу духу піднімає,
Тому ніякий підлий гніт
Дух український не зламає.
Для подолання перешкод,
Нехай Кобзар нам допоможе,
І український наш народ
Хай зло ганебне переможе.

Вічний Тарас

Ти був провидцем, для нас, українців!
Ти боровся, страждав за нас.
Ти наш вічний, величний Тарас!
Ти став батьком українців поволі
Мов Мойсей, нас звільнив,
Провівши пустелею долі

До оазису правди і волі.
Показав нам дорогу велику,
Якою потрібно іти,
А сам залишився жити
У пам'яті навіки [8].

Використання сучасних технічних засобів навчання збагачує методику викладання, дає ширші можливості для навчально-виховної роботи. Здобувачі освіти отримують творчу наснагу, що стимулює їх до креативних ідей та рішень.

У своїй діяльності творчий педагог майстерно поєднує науку, ремесло і творчість: наукові знання, ерудованість, нестандартні форми, артистизм, поетичність мови, талант у спілкуванні з молоддю. Заняття та позааудиторні виховні заходи повинні викликати колективне художнє сприйняття та відчуття і сприяти обміну естетичними емоціями, давати імпульс інтелектуальній роботі, підготувати до усвідомлення та засвоєння програмового матеріалу [9, с.39].

З власного досвіду визначимо такі ефективні позааудиторні заходи: "Усний журнал", наприклад: "Літературний портрет І. Я. Франка" або урок-вистава, присвячений І. Карпенку-Карому "Сцена – мій кумир, театр – священний храм для мене", також захід " Ярмарок мудрого слова", присвячений Дню української писемності та мови.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Перспективи подальших досліджень убачаємо у впровадженні та розширенні тематичного матеріалу з даних дисциплін та пошуків нових, актуальних форм та методів гурткової роботи у коледжі зі здобувачами освіти різних спеціальностей. А також в аналізі творчих здобутків гуртківців, зокрема, на основі та за допомогою студентсько-викладацького видання «Крошенка» та музею коледжу «Краю мій, моє Полісся».

8. Висновки

Отже, з'ясувавши суть та визначивши певні особливості розвитку творчих здібностей молоді під час проведення занять, насамперед, з філологічних дисциплін, зробимо висновок, що сьогодні до проблеми розвитку та формування креативної компетентності потрібно підійти з боку педагогіки, філології, методики, психології. А перед педагогом стоїть завдання: сформувати у молодої людини риси творчої особистості (уміння дискутувати, встигати за вимогами сьогодення, видавати креативні ідеї та рішення, організовувати творчу діяльність.

Педагогу, який впроваджує інноваційні технології навчання і виховання з метою формування і розвитку креативної компетентності у молоді, потрібно: сприяти постійному розвитку здобувачів освіти; ініціювати ідеї, навіть коли завдання ніби вже виконане; бути уважним і витриманим, стимулювати творчу уяву; спонукати здобувачів знаходити суперечності; працювати з нестандартними методами та формами, використовуючи набуті знання; змушувати «видавати на-гора» свої думки та ідеї, що виникли спонтанно (зокрема при підготовці театральних вистав чи в роботі над науково-дослідними проєктами) [10, с.4].

Література:

1) Базиленко Л. И.(2005). Заметки о творчестве. Обдарована дитина, 7, 25–27.

2) Лузік Е. (2006).Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України. Вища освіта України, 3, 77 -82.

3) Кухарчук І. (2014). Організація індивідуальної роботи майбутніх фахівців з української мови за професійним спрямуванням за кредитно-модульною системою навчання. Проблеми підготовки сучасного вчителя*: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,* 10 (2), 25-30.

4) Гавриш М. (2010).Творчість на кожному уроці. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. Київ, 4, 54–58. URL: http://osvita.ua/publishing/open_lesson/9269/ (дата звернення: 23.07. 2022).

5) Ємець Л. В., Сорочинська С. П. (2018). Визначення ролі філологічних дисциплін в освітній підготовці фахівців з органічного виробництва. Органічне виробництво і продовольча безпека*:* Матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (Україна, м. Житомир, 24-25 травня 2018 року). Житомир: О. О. Євенок, 196-200.

6) Мацько Л. І., Кравець Л. В. (2018). Культура української фахової мови. Київ : Академія, 354.

7) Ємець Л.В. (2007). Проблема активізації та мотивації навчальної діяльності на вступних заняттях з філологічних дисциплін. Освіта. Технікуми, коледжі, 3(18), 31-33.

8) Ємець Л.В., Сорочинська С.П. (2019). Особливості розвитку творчого потенціалу студентів на заняттях з філологічних дисциплін та за допомогою гурткової роботи. Вісник Житомирського агротехнічного коледжу: збірник наукових праць, 2. Житомир: ЖАТК. URL: https://zhatk.zt.ua › uploads › 2021/03 (дата звернення: 13.08. 2022).

9) Ємець Л. В., Лайчук Н. М. (2018). Творчість на заняттях української літератури та поза ними // Відкритий урок: розробки, технології, досвід, 1. URL: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31843/ (дата звернення: 23.07. 2022).

10) Хоменко Т. М. (2012). Розвиток творчих здібностей на уроках української мови та літератури // Відкритий урок: розробки, технології, досвід, 10. URL: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31843/ (дата звернення: 15.07. 2022).

11) Кліменко В. (2001). Механізм творчості: чи можна його розвивати? Київ: Шкільний світ, 95.

12) Костюк Г.С. (2003). Здібності і їх розвиток у дітей. Київ: Знання, 80.

13) Анікіна Н. (2005). Педагогічна підтримка обдарованості. Київ: Знання, 210.

14) Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. (2000). Сучасні педагогічні технології. Київ: Просвіта, 386.

15) Пометун О. І., Пироженко Л. В. (2003). Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 192.

Innovative forms of group and classroom work for the development of creative competence of young people.

Lesia Yemets
Philology Department, Zhytomyr Agricultural Technical College, Zhytomyr, Ukraine
ORCID 0000-0002-6950-152X

Bogdan Yemets
Department of motor transport , Zhytomyr Agricultural Technical College, Zhytomyr, Ukraine
ORCID 0000-0003-1015-8859

Abstract. The article focuses on the peculiarities of the development of students creative abilities during Ukrainian language and literature classes as well as Ukrainian language classes (professionally oriented) and also via extracurricular activities; actual means of implementing this problem to solving the main educational tasks are determined, in particular, new approaches to group work in modern educational institutions and forms of interaction with participants of the educational process with the aim of developing and forming of future specialists creative competence . The main components of working with talented youth are also determined, ways to overcome communicative instability through the involvement of students in group work and creative homework as well as projects are suggested. Attention is focused on those changes of the educational process content that should be made to improve the work of subject circles in institutions of higher and professional pre-

higher education. The teacher's creative role in choosing forms and methods of working with creative groups and projects is taken into account. Examples of mass events, extracurricular forms of work, creative exercises and tasks that were practically used during training and educational work are given. The author's material, creative assets of the teacher and his students are used. The systematic work of creative workshops, the interaction of the teacher and students of education, the peculiarities of modeling problematic tasks, professional production situations are disclosed. All of these factors create a prospect of studying of the developing youth creativity and professional flexibility problem. There are no incapable children, there is a shortage of teachers who would see and reveal their talent. And for this, there must be the teacher's desire and the opportunity, the choice of forms, methods, means for education and training. It has been proven that educational cooperation is necessary, during which the development of creative thinking takes place, which enables young people to see what does not yet exist, but what can be created by them (to search for the unknown, new, mysterious, unusual). Creative thinking, creative abilities are formed through creative activity.
Keywords: forms of communicative creativity, creative abilities, creative competence, senkan, situational modeling.